

Svenska kyrkans åtaganden kopplade till ursäkten till det samiska folket

Övergripande mål för det fortsatta försoningsarbetet

I juni 2021 beslutade kyrkostyrelsen om åtta målskrivningar kopplade till Svenska kyrkans ursäkt till det samiska folket. Beslutet innefattar åtta åtaganden som mål samt 40 miljoner kronor som medel för arbetet över tio år. Beslutet innebar att en handlingsplan för det fortsatta arbetet för att uppnå Svenska kyrkans åtaganden för åren 2022–2031 skall utformas i nära dialog med Samiska rådet och stiften. Syftet med åtagandena är att ange mål för det fortsatta försoningsarbetet. Svenska kyrkan kraftsamlar genom att skapa strukturer för arbetet inom Svenska kyrkan i dialog med samiska företrädare. Det finns behov av att i arbetet bygga långsiktig tillit och förtroende och säkerställa transparens och delaktighet i den fortsatta gemensamma processen.

Det samiska arbetet i Svenska kyrkan skall utvecklas i enlighet med dessa åtta övergripande målskrivningar. Under respektive målskrivning ges en kort beskrivning av vad det kan röra sig om. Insatser under respektive åtagande preciseras närmare i handlingsplanen.

1. FÖRKUNNA EVANGELIUM PÅ SAMISKA OCH UTIFRÅN DEN SAMISKA KULTURELLA KONTEXTEN MED RESPEKT FÖR SAMISK ANDLIG OCH KYRKLIG TRADITION

Att få ta del av evangeliet på det egna emotionella språket bidrar till ökad direkthet i tilltalet och till en känsla av tillhörighet. De samiska språken behöver användas och synliggöras i gudstjänstlivet och i församlingens verksamhet. Bland annat att bibeltexter och psalmer behöver finnas tillgängliga på samiska. Texter på samiska i kyrkohandboken kan underlätta gudstjänstliv på samiska. Samisk symbolik, samiska kyrkliga traditioner och kontextuell tolkning av texter bidrar till ökad inkludering och att tillgängliggöra evangeliet på ett kulturellt relevant sätt.

2. SYNLIGGÖRA SAMISK ANDLIGHET, TEOLOGI OCH KYRKLIG TRADITION INOM SVENSKA KYRKEN

Församlingens grundläggande uppgift behöver genomföras på ett sätt som främjar inkludering och synliggörande av samer. Kyrkliga handlingar behöver utformas med respekt för samiska andliga och kyrkliga traditioner så att människor kan bejaka sin samiska identitet. Samiska andliga och kyrkliga traditioner behöver synliggöras och respekteras i områden där det bor samer.

3. BIDRA TILL ATT STÄRKA OCH REVITALISERA DE SAMISKA SPRÅKEN I SVENSKA KYRKANS VERKSAMHET

Genom att synliggöra och öka användningen av samiska i församlingens verksamhet kan Svenska kyrkan bidra till att de samiska språken stärks. Det är särskilt viktigt i verksamhet som riktar sig till barn.

4. ÖKA KUNSKAPEN OCH MEDVETENHETEN OM KYRKANS HISTORISKA RELATIONER OCH ÖVERGREPP MOT SAMERNA OCH KONSEKVENSERNAS AV DETTA

Det material som tagits fram i kyrkans kartläggningsarbete behöver spridas så att kunskapen om kyrkans historiska agerande och delaktighet i övergrepp mot samer och konsekvenserna av detta ökar i Svenska kyrkan. Ökad kunskap kan bidra till reflektion och ökad förståelse om för varför Svenska kyrkan bedriver ett försoningsarbete i relation till det samiska folket. Det kan också bidra till ökad medvetenhet bland förtroendevalda, anställda och församlingsbor i frågor som rör samer och samers livsvillkor och kyrkans ansvar att bidra till upprättelse och försoning.

5. ÖKA KUNSKAPEN OM OCH RESPEKTEN FÖR URFOLKSRÄTTENS PRINCIPER INOM SVENSKA KYRKAN OCH I SAMHÄLLET

Urfolksrättigheter är en del av de mänskliga rättigheterna. Respekt och efterlevnad av urfolksrätten är en förutsättning för ett socialt hållbart samhälle. Urfolksrättens principer berör ett stort antal samhällsområden. Den generella kunskapen om urfolksrättens principer behöver förbättras i Svenska kyrkan. Svenska kyrka ska sträva efter att respektera urfolksrättens principer i sin verksamhet.

6. ÖKA SAMERS INFYLTTANDE OCH DELAKTIGHET I SVENSKA KYRKAN

Enligt urfolksrättens principer har samer rätt till självbestämmande i frågor som berör dem. Det innebär att Svenska kyrkan aktivt bör främja och finna former för samers inflytande och delaktighet i kyrkans verksamhet. Samers delaktighet i beslutsprocesser är särskilt prioriterade i principiella frågor som berör samer.

7. STÄRKA SAMISKA BARN OCH UNGA I DERAS IDENTITET OCH ANDLIGA UTVECKLING

Enligt FN:s barnkonvention har samiska barn och unga rätt till andlig utveckling. De har också rätt till sitt modersmål och att utveckla en kulturell identitet. Insatser som stärker samiska barns livsmod, identitet och andliga utveckling ska främjas.

8. FRÄMJA GRÄNSÖVERSKRIDANDE SAMISKT KYRKOLIV

Samerna är ett gränsöverskridande folk som lever i fyra stater. Samerna ser sig själva som ett folk och de samiska banden över nationsgränserna är starka. Svenska kyrkan har sedan lång tid tillbaka ett nära samarbete i samiska frågor med de lutherska systerkyrkorna i Norge och Finland. Till gemensamma nordiska samiska kyrkodagar bjuds även ryska samer. Det gränsöverskridande samarbetet stärker och utvecklar det samiska kyrkolivet i Svenska kyrkan och bör därför främjas aktivt. För större samiska kyrkliga projekt, såsom större översättningar, är nordiskt samarbete en förutsättning.

Jesus mötte människor i ögonhöjd. Det bör vi också göra.

I Lukasevangeliet berättas om en kvinna som hade varit krokryggig i arton år, oförmögen att räta på sig, ständigt tvingad att se ner på sina egna fötter och vägarnas damm. Aldrig såg hon vidderna och himlen. Jesus tilltalar henne. För att möta henne i ögonhöjd måste han ha gått ner på knä och vridit sitt ansikte uppåt. Han berör henne och då kan hon för första gången på arton år räta på sin rygg.

Jesus mötte människor i ögonhöjd. Det bör vi också göra när vi möter varandra. Då rätas våra krökta ryggar, då lyfts bördor av.

Idag står jag som ärkebiskop i Svenska kyrkan inför er, det samiska folket, och bekänner att vi INTE har mött er i ögonhöjd. Vi har varit inkrökta i oss själva, inte stått rakryggade emot racism och maktmiss bruk. Våra ryggar är krökta av den skuld som vi bär. Vi har lagt orätfärdiga bördor på er. Vi har tyngt ner era förfäder och förmödrar med skam och smärta som ärvtas av nya generationer.

Under lång tid ville eller kunde vi inte förstå detta. Vi såg inte. Vi lyssnade inte. Det gör ont att ta in att Svenska kyrkan har bidragit till och legitimerat förtryck. Att den kyrka vi älskar har vållat så mycket lidande.

Sedan samtalens vid Ságastallamat 2011 har vi lärt oss mer om vår skuld och vårt ansvar, särskilt genom den forskning som finns dokumenterad i Vitboken om *De historiska relationerna mellan Svenska kyrkan och samerna* och Nomadskoleboken "När jag var åtta år lämnade jag mitt hem och har ännu inte kommit tillbaka" - *Minnesbilder från samernas skoltid*.

Vittnesbördens som vi har hört idag bekräftar vår kyrkas delaktighet i övergrepp mot samer. Såren, smärtan, skammen, självförfaket, vreden och de svåra minnena är verkliga. När vi har svikit det samiska folket har vi också svikit allas vår Skapare. Vi har inte varit trogna i vårt lärjungaskap. Vi har inte varit lyhörda för den heliga Andens närvoro i skapelsen.

I Svenska kyrkan föraktades samisk andlighet. I stället för att känna igen Guds avbild i samiska systrar och bröder försökte vi omskapa dem till majoritetskulturens egen avbild. Ni har berättat för oss om tvångskristnande och kolonial försvenskning. Samisk kultur förnekades, och därmed också de samiska språken, hantverket och konsten. Vi såg inte ert självklara förhållande till Skaparen och till markerna. Vi förstod inte att samisk andlighet uttrycker sig i vardagens handlingar. Vi har inte mött er i ögonhöjd.

Detta erkänner vi idag och för detta ber jag å Svenska kyrkans vägnar om ursäkt.

Svenska kyrkan hade en väsentlig roll i inrättandet och driftens av nomadskolor och arbetsstugor. Samiska barn tvingades lämna familjens trygghet och sociala band slogs sönder. I kyrkobokföringen ersattes samiska namn av svenska, med språk-, identitets- och kulturförlust som följd.

Detta erkänner Svenska kyrkan idag och för detta ber vi om ursäkt.

Svenska kyrkan har haft en avgörande roll som dörröppnare för rasbiologerna. Våra företrädare använde sin auktoritet och sin makt i samhället för att rätfärdiga rasistiskt och kolonialt tankegods, med svåra kränkningar av människovärdet och mänsklig värdighet som följd.

Detta erkänner Svenska kyrkan idag och för detta ber vi om ursäkt.

Våra företrädare tillät att samiska kvarlevor samlades in med rasbiologiska motiveringar och under delvis brutala former. Kvarlevorna hamnade på museer och andra institutioner och finns kvar där än, med fortsatt avhumanisering som följd.

Detta erkänner Svenska kyrkan idag och för detta ber vi om ursäkt.

Koloniseringen som Svenska kyrkan medverkade i ledde till förlusten av marker och en omfattande exploatering. Maktbalansen som uppstod påverkar än idag samers möjlighet att värna sina traditionella marker och näringar. Med Svenska kyrkans goda minne skilje majoritetssamhället samer från samer. Klyvningen av det samiska folket i olika kategorier kom att präglia lagstiftningen och ”lapp ska vara lapp”-politiken, med än idag smärtsamma motsättningar mellan samer som följd.

Detta erkänner vi idag och för detta ber jag å Svenska kyrkans vägnar om ursäkt.

Det gjorda kan vi inte göra ogjort. Men vi kan känna ånger över vår delaktighet i Sveriges koloniala historia. Vi kan känna ånger över vår oförmåga och ovilja att ta in sanningen och mötas i ögonhöjd. Som den felande parten vill vi erkänna vårt moraliska ansvar och åta oss att tillsammans arbeta för rätt och rättsfärdighet. I samma anda vill vi förhålla oss till den kunskap som kommer att tas fram genom framtida forskning och statens sanningskommission.

På initiativ av Samiska rådet i Svenska kyrkan, efter samråd med partierna i Sametinget och de samiska organisationerna samt efter beslut i såväl kyrkostyrelsen som alla tretton stiftsstyrelser uttalar jag idag denna ursäkt å Svenska kyrkans vägnar. Samtidigt överlämnar vi till er åtta åtaganden för de närmaste tio åren. Vi vill att vår kyrka, som många av er också är medlemmar i, blir delaktig i att skapa en mer rättsfärdig ordning där samerna åtnjuter sin fulla rätt som urfolk.

När vi idag ber er om ursäkt förfogar vi inte över hur ni tar emot denna ursäkt. Det är inte upp till oss att avkräva besked om när ett svar ges och vad svaret ska bli.

Under tiden ber vi Gud och er om att vi alltmer får mötas i ögonhöjd. Att vi inte upprepar tidigare fel och misstag. Att vi alla låter oss beröras av Jesus som går på knä för att räta upp krokryggiga. Både de av oss som bär de drabbades bördor och de av oss som bär bördor av oförrätter som har begåtts i kyrkans namn. Både de av oss som bär på förövarnas bördor av skuld och de av oss som bär på offrens bördor av lidande. Så att vi kan känna igen Kristus i varandra. Så att vi tillsammans kan se vidderna och himlen.

Idag knäböjer vi inför er, för att erkänna Svenska kyrkans övergrepp och för att ta ett nödvändigt steg framåt på försoningens långa väg.

(Kyrkomötet med biskopar m.fl. reser sig/faller på knä)

Vi ber er om ursäkt för Svenska kyrkans övergrepp mot det samiska folket.

Jesus gávnadij ulmutjij buohtalakkoj. Beras lulujma aj dav ávddågåvåv tjuovvot.

Lukasevangeliuman giehttua nissuna birra gut lij njahkkot árrum lágenanavtse jage, ittijij buvte tjavelgav njuolggit, agev hähttuji gähttjat ietjas juolgijda ja gäjno málldáj. Ittijij goassak vuojne duoddarijt ja ilmev. Jesus javllá sunji. Gávnadittjat sujna buohtalakkoj de lisj dávk buolvvedam ja járggålam ietjas muodov bajás. Duotta suv ja de nissun máhttá vuostasj bále lágenangávtse jagen ietjas tjavelgav njuolggit.

Jesus gávnadij ulmutjij buohtalakkoj. Beras lulujma ah dav ávddågåvåv tjuovvot gå gávnadip nubbe nuppijn. Mijá njahko tjavelga de njuolggiduvvi, de noade luojteduvvi.

Uddni tjuottjov oajvvebiskåhppán Svieriga girkkon dijá ávdán, sáme álmmuk, ja dåbdåstav mij EP LA gávnadam dijájn buohtalakkoj. Ietjastallam lip, mij ep la duosstum rasismav ja fábmoboastoanov. Mijá tjavelga li rággjot mieddemis majt guoddep. Biedjam lip rievtugahtes nådijt dijá nali. Báktjim lip dijá ájttegijt vuoledimijen ja báktjasijen mij la buolva li árbbit.

Guhkes ájgev ejma sidá jali máhte dádadit dáv. Mij ejma vuojne. Mij ejma gullala. Báktji diehtet Svieriga girkko l árrum oasálasj ja dåhkkidam duolmmusij. Girkko majt iehtsep la dahkam náv edna gierddamusájt.

Ságastallamat 2011 ságastallamij rájes de lip oahppam ienebuv mijá mieddema ja mijá ávdåsvásstádusá birra, sierraláhkáj átsådimijn viehkken mij gávnu dokumenteridum Vielggisgirjen *De historiska relationerna mellan Svenska kyrkan och samerna* ja Nomadskoleboken *"När jag var åtta år lämnade jag mitt hem och har ännu inte kommit tillbaka"- Minnesbilder från samernas skoltid*.

Vihtanusáv majt lip gullam uddni duodas mijá girkko oasálasjvuodav verrudagájn sámijda. Háve, báktjasa, skábmo, iesjvuoledibme, moarre ja lásså mujto li sáddná. Gå lip bähttám sáme álmmugav de lip aj bähttám mijá Sjivnnediddjev. Mij ep la árrum áskåldisá mijá áhpadisålmažvuodan. Mij ep la árrum gullogisá ájlis Vuojnjanisá lahkaårromij sjivnnjadusán.

Svieriga girkko badjelgehtjaj sáme vuojnjalasjvuodav. Ienni gå dåbdddåt Jubmela sjibmogåvåv sáme oappájn ja vieljajn de gähttajima sijáv ádásisdahkat ieneplåhkokultuvra ietjas sjibmogåvvåj. Dij lihpit giehtum midjij nággojårggålime risstalasjvuohat ja koloniála dárojduhttema birra. Sáme kultuvrra buorgoduváj ja dajna aj sáme giela, giehtabarggo ja dájda. Mij ejma vuojne dijá diehttelis gasskavuodav Sjivnnediddjáj ja ednamijda. Mij ejma dádjada sáme vuojnjalasjvuohta vuojnu árggabiejve dagojn. Mij ep la gávnadam dijájn buohtalakkoj.

Dåbdåstip dáv uddni ja dán ávdås ándagisánov Svieriga girkko ávdås. Detta erkänner vi idag och för detta ber jag å Svenska kyrkans vägnar om ursäkt.

Svieriga girkkon lij ájnas doajmma nomadskåvláj ja ásadmij vuododimen ja bargon. Sáme máná nággiduvvin guodet fuolke jasskavuodav ja sosiálalasj gasskavuoda biejsteduvvin. Girkotjáledimen málssuduvvin sáme namá dárogielagijs, giella-, identitájitta ja kultuvrramassemijen báhtusin.

Svieriga girkko dåbdås dáv uddni ja ándagis ádnop dán ávdås.

Svieriga girkkon la árrum ájnas doajmma álkredit ulmusjtjärdabiologajda. Mijá ávdåstiddje adnin ietjasa viekxesvuodav ja ietjasa fábmobisvuodav sebrudagán belustalátjt ulmusjtjerdalasj ja koloniálalasj vuojnojt, ulmusjárvo ja almasjvuoda árvvogisvuoda garra vuoledimij báhtusin.

Svieriga girkko dåbdås dáv uddni ja ándagis ádnop dán ávdås

Mijá ávdåstiddje miededin sáme bátsidusá tjoahkkeduvvin ulmusjtjärdabiologalasj årij ja muhtem mudduj garra dagoj. Bátsidusá biejaduvvin dávvervuorkajda ja ietjá ásadusájda ja vilá vuorkkiduvvi, joarkke ulmusjárvo nuppus biedjamijn båhtusin.

Svieriga girkko dåbdås dát uddni ja ándagis ádnop dán ávdås..

Koloniserim masi Svieriga girkko lij oasálasj båhtusav vattij ednamij massemij ja sieldes ávkkimij. Fåbmostuovesvuoh tavadne mij sjattaj bájnasj uddnik sámij máh telisvuodajt suoddjit ietjasa árbbedábálasj ednamijt ja äladusájt. Svieriga girkko miededimijn ienep lâhkosebrudak sieradij sámijt sámijs. Sáme álmmuga sieradibme umasse kategoridjajda bájnij lahkaásadimev ja ”lapp ska vara lapp”-politijkav, udnik bávtjas vuosteldimij sámij gaskan båhtusin.

Svieriga girkko dåbdås dát uddni ja ándagis ádnop dán ávdås.

Majt lip dahkam ep máhte dahkat dagádahtek. Dåbddåp sánjardimev mijá oasálasj vuoh tas Svieriga koloniálalasj histåvrán. Dåbddåp sánjardimev mijá máhttudagá vánesvuoh ta ja vuosstemella buorrenválldet sáddnáv ja gávnadit buohtalakkoi. Miedde oassebiellen sihtap dåbdåstít mijá morálalasj ávdåsvásstádusáv ja iehtjama välggogissan dahkat barggat rievtesvuoh ta ja rievtesferdukuoh ta. Sämmi ájggomusán sihtap buorrenválldet diedojt ma bargaduvvi boah teágje átsádimij ja stálta sádnesvuoh takommisjávnájn.

Svieriga girkko Sáme ráde álggagij, aktij rádij Sámedikke belludagáj ja sáme organisasjávnåj ja märrádusá milta girkkostivrajn ja gákka lägenangálmmá stiffastivrajn ávddåjbuvta v dát ándagisádnomav Svieriga girkko ávdås. Sämmibále vaddep didij gáktsa välggogisuoda boah te låge jahkáj. Sihtap mijá girkko, gánnå dijás moatte li sebrulattja, oassálasstá dahkat ienep rievtesferduk árnigav gánnå sáme oadtu ålles riektáv iemeálmmugin.

Gå mij uddni ándagis ádnop dijás de mij ep mierreda gáktu dij vuosstájválldebihit dát ándagisádnomav. Ij la mijá duogen rávkkat vásstádusáv goassa vásstádus vatteduvvá ja majt vásstedihipt.

Dav båttåv ráhkålip Jubemij ja didij vaj ienebut bessap gávnadit buohtalakkoi. Vaj ep gärdzáda ávdep verrudagájt ja mieddemijt. Gákka bájnnup Jesusis gut buolvvedij njuolggitjut njahkogijt. Gudi mijás guoddi illastuvvij nádijt ja gudi guoddi nádijt mieddemisj dagádum girkko ávdås. Gudi mijás guoddi illastiddij nádijt mieddemisj ja gudi mijás guoddi illastuvvij nádijt gierddamis. Vaj dåbddåp Kristusav nubbe nuppen. Vaj mij aktan vuojnep duoddárijt ja ilmev.

Uddni buolvvedip dijá ávdån, dåbdåstittjat Svieriga girkko verrudagájt ja darbbo 1 álgadit ietjádahttemav suojmma såbadimen.

(Girkkotjähkalvis bisckåhpåj ja vil ålobu tjuodtjani/buolvvedi)

Ándagis adnop Svieriga girkko verrudagájs sáme álmmugij.

Sjávoårrom.

(Ándagisádnomhåla vaddem ja välggogisuodaj tjielggidus)

Gávnadettiin olbmuiguin Jesus geahčai sin čalmmiide. Nu galgat maid mii dahkat.

Lukasevangelias muitaluvvo nissona birra mas leamas roaŋkke čielgi gávccinuppelohkái jagi, son ii sahttán njulget dan, álo šattai son geahčat iežas julggiide ja geainnuid domuide. Son ii goassege oaidnán viidásabbot ja dáivahiid. Jesus sártnui dutnje. Vai beassat su čalmmiide geahčat son fertii luoitit buolvvaid nala ja geahčat bajás guvlui. Son guoskkaha su ja dalle, manjá gávccinuppelohkái jagi sáhttá son njulget čielggis.

Jesus gávnadadii olbmuiguin čalmmiid vuostá. Dan galgat mii nai dahkat go gávnadit. Dalle njulget min čielggit ja min noađit geahppánit.

Odne lean dás din ovddas Ruota girku árkabisman, sámi álbmoga, ja dovddastan; mii eat leat gávnadan dinguiin čalmmiit čalmmiid vuostá. Mii lea leamaš iežamet siste, eat leamaš njuolgo čielggagat vealaheamit ja veahkaváldimiid vuostá. Min čielggit leamaš roaŋkát dan noađis maid mii leat guoddán. Mii leat bidjan din guoddit vuogatmeahttun nođiid. Mii leat soardán din máttuid heahpanemiin ja gibuin man odđa buolvvat leat árben.

Guhkes áiggit golle ja mii eat hálidian eatge sáhttán ipmirdit dan. Mii eat oaidnán. Mii eat guldalan.

Bávččaga ipmirdit ahte Ruota girku leamaš oasálaš ja legitimeren dán soardima. Ahte dat girku man mii ráhkistit lea dagahan nu ollu gillámušaid.

Manjá digaštallamiid Ráđđehallamiin jagis 2011 mii leat šaddan eanet oahppásat min boastobargguide ja ovddasvástádussii daid dutkamiid bokte mat lea Vitboken girjjis *De historiska relationerna mellan Svenska kyrkan och samerna* ja Nomadskuvlagirjjis "När jag var åtta år lämnade jag mitt hem och har ännu inte kommit tillbaka"- *Minnesbilder från samernas skoltid*.

Daid vihtanušamiid maid mii odne dovdat duođaštit girku oasálastima sámiid soardimis. Hávit, gibut, heahpatvuhta, iežas badjelgeahčanvuhta, morri ja lossa muittut leat duohtavuhta. Go mii leat beahttán sámi álbmoga de mii seammás leat beahttán min buohkaid sivdnideaddji. Mii eat leat leamaš oskkáldasat mii bargoohppiide. Mii eat lea addán beallji bassi Vuoiŋŋa oasi luovvamis.

Ruota girkus badjelgehčui sámi vuoiŋŋalašvuhta. Ovdal go oaidnit Ipmila gova sámi oappáin ja vieljain mii geahčaleimmet rievadit daid eanetlogu kultuvrra iežas govvan. Dii lehpet muitalan minsiidda ahte lehpet bággejuvvon risttalašvuhtii ja koloniála vugiid bokte dahkat din ruottelažžan. Sámi kultuvra hilgojuvvui, ja dakko bokte maiddái sámi gielat, duodji ja dáidda. Mii eat oaidnán daid čielga oktavuođaid Sivdnideaddji ja eatnamiid gaskkas. Mii eat ipmírdan sámi vuoiŋŋalašvuoda boahtit ovdán árgabeivviid daguid bokte. Mii eat leat geahčan din čalmmiide.

Odne mii dovddastit dan ja das bivddán mon Ruota girku namas ándagassii.

Ruota girkus leai dehálaš oassi nomaskuvllaaid ja bargoviesuid vuodđudeamis ja jođiheamis. Sámi mánát fertejedje guođđit sin veagaid oadjebasvuoda ja sosiála gaskavuođat botkejuvvvoje. Girkogirjiid registariin molsu sámi namaid ruota namaiguin, boađusin láhppui giella, identiteahta ja kultuvra.

Dan dovddasta Ruota girku odne ja das mii bivdit ándagassii.

Ruota girkus leamaš váldorolla čeardabiologaide rahpat uvssaid. Sii ovdal min geavahedje válldálašvuđas ja válddi servvodagas dahkat rasistalaš ja koloniála jurddašanvugiid rievttalažžan ja sakka rihkko olbmuid árvvu ja sin olmmošárvu manahuvvui.

Dan dovddasta Ruota girku odne ja das mii bivdit ándagassii.

Sii ovdal mii mihte sámi bázháhušaid čohkkejuvvot čeardabiologalaš ákkain ja muhtimin fasttes vugiid bokte. Bázahusat šadde museaide ja éara ásahusaide ja doppe leat ain ge, ja dasto jotkojuvvo ain olmmošlašvuodå dovddasteapmi.

Dan dovddasta Ruota girku odne ja das mii bivdit ándagassii.

Koloniseren mas Ruota girku leai oassin dagahii ahte eatnamat manahuvvoje ja viiddes ávkkástallamat čádahuvvoje. Dat váilevaš dássášvuhta mii dalle iđii čuohcá ain odne ge sámiid vejolašvuodåide suddjet sin árbevirolaš eatnamiid ja ealáhusaid. Ruota girku miehtamiin čuoldi muhton sámiid eará sámiin. Dát sirren sámiid gaskka sierra joavkuide váikkuhii ahte ”lapp ska vara lapp”-politihka bođii sadjái, ja velá odne ge leat váivves vuostálasvuodåt sámiid gaskkas

Odne mii dovddastit dan ja das bivddán mon Ruota girku namas ándagassii.

Dat mii lea dahkkon lea dahkkon. Muhto mii gal sáhttít góhtat min oasálästtimis Ruota koloniála historjjás. Mii sáhttít góhtat go eat leat nákcen eat ge dáhhton oaidnit duohavuođa ja gávnadit seammá dásis. Vearrodahkkin mii hálidit duođaštit min morálalaš ovddasvástádus ja bargagoahtit rievtti ja vuoggalašvuodå guvlui. Seammá vuoinjnas mii boahtit váldit oasi daidda dieđuide mat bohtet ovdán boahtteáiggi dutkamušain ja stáhta duohavuođakommišuvnnas.

Ruota girku Sámi rádi vuolggaheamis, ja manjjá Sámedikki bellodagaid ja sámi organisašuvnnaid ráđđehallamiin, ja manjjá sihke girkostivrra ja daid golbmanuppelohkái stifttaiguin bivddán mon dás ándagassii Ruota girku namas. Seammás addán mii dál gávcci lohpádusa boahttevaš logi jagiide. Mii hálidit min girku, mas ollugat dis leat miellahttot, šaddat oasálažžan eanet vuoggalaš ortnega vuodđudeamis, dakkára mas sámít ollislaččat ožžot geavahit sin rivttiid eamiálbmogin.

Go mii odne bivdit ándagassii de ii leat min gieđas man láhkái din dan váldibehtet vuostá. Ii leat min hálddus gáibidit goasse dii addibehtet västädusa ja makkár dakkár šattašii.

Dassážii rohkotállat mii Ipmila ja dii ahte mii dávjjibut sáhttít góvnadit ovttá dássasažžan. Ahte mii eat gearddut ovdaš áiggiid veiarrodaguid. Ahte mii njuorrasit das go Jesus vázzá buolvvaid nalde ja njulge olbmuid rojke čilggiid. Sihke mii geat guoddit daid gillájeaddji maid nođiid soardimat girku namas leat dahkkon. Sihke mii mii geat guoddit veiarrodahkkiid nođiid sivalašvuodåid ja mii geat guoddit oaffariid gillámušaid nođiid. Dákko bokte sáhttít mii áicát Kristusa guđet guimmiimet gaskkas. Vai mii ovttas sáhttít oaidnit máilmme viiododaga ja dáivaha.

Odne mii buolvvastallat din ovddas, dovddastit Ruota girku soardimiid ja váldit dárbbašlaš lávkki seanadeami guhkes geainnu guvlui.

(Girkočoahkkin bismmaiguin ja earáiguin čuoččahit/ luitet buolvvaid nala)

Mii ánuhit dis ándagassii Ruota girku soardimiin sámi álbmoga.

Jaskatvuhta.

(Ándagassii bivdima sáhka ja lohpádusaid addin addojuvvo.)

Jeesuse almetjidie tjelmine gaavnedi. Numhtie aaj mijjieg tjoerebe.

Luvkas-vaentjielisnie nyjsenæjjan bijre saakeste mij kråavhtjoesrudtjine luhkiegaektsie jaepieh orreme, idtji buktehth riekte tjåadtjodh, mohte iktesth tjoeri våålese juelkine jih geajnoej muevieh vuejnedh. Idtji naan aejkies buktehth guevtielidie jih elmiem vuejnedh. Jeesuse dejnie soptseste. Ihke altese tjelmieh gaavnedith lea boelvestamme jih ååredæjjine bæjjese vuajneme. Jeesuse nyjsenæjjam gaajesje jih dellie maahta voestes aejkien daejtie luhkiegaektsie jaepijste rudtjem viht staeriedidh.

Jeesuse almetjidie tjelmine gaavnedi. Numhtie aaj mijjieg tjoerebe gosse gaavnedibie. Dellie mijjen kråavhtjoes rudtjh riekte vihth sjidtieh, dellie löövles maajsoeh rudtjeste luejtieh.

Daan biejjen tjåadtjoem daesnie goh ärkebiskoppe Svienske gärhkosne, dijjine, saemien almetjidie, jih boejhkesjem ahte IBIE MIJJIEH dijjem tjelmine gaavnedadamme. Mijjieg libie kråavhtjoes mijjine orreme, ibie mijjieg riekte tjåadtjeme rasismi jih faamoen vööste. Mijjen rudtjh leah kråavhtjoes, mijjen laajkojste mijjieg guedtieminie. Mijjieg ov-staeriesvoeti maajsoeh dijjide beajeme. Mijjieg maajsoem beajeme dijjen maadtojde, skaamojne jih vaejvine, mah boelvijste boelvide eerpeme.

Guhkiem idtjimh sijhth jallh maehtieh dam guarkedh gænnah. Idtjimh vuejnieh. Idtjimh goltelh. Vaejvie lea ihke Svienske gärhkoe lea meatan orreme aassjoestamme. Ahte gärhkoem mijjieg iehtsebe, lea älvas stoerre vaejviem vadteme.

Gaskestallemen mænnan Ságastallamisnie 2011 mijjieg jienebh liereme mijjen laajkoe jih diedten bijre, sjiere dotkemen tjirrh mij dan bijre vîhtesjamme Veelkesgærjesne: *De är lämnade jag mitt hem och har ännu inte kommit tillbaka*” - *Minnesbilder från samernas historiska relationerna mellan Svenska kyrkan och samerna* jih Nomaadeskuvle gærjesne ”*När jag var åtta år lämnade jag mitt hem och har ännu inte kommit tillbaka*” - *Minnesbilder från samernas skoltid*.

Vihnesjimmie mijjieg daan biejjen goyleme jáåhkesje ahte mijjen gärhkoe meatan orreme irhkemisnie saemide. Saejrieh, vaejviem, skaamoedomtesem, jijtje-aassjoem, mäeriem jih geerve mojthesidie leah saetniesvoete. Gåessie mijjieg saemien almetjidie biehtedamme mijjieg Jupmelen aehtjiem aaj biehtedamme. Ibie mijjieg goltelamme aejlies Voejkenem sjugnidimmesne.

Svienske gärhkosne saemien aajmoevoete vässjoehtin. Dan sijjeste Jupmelen aehtjen guelmiem saemien åabpaj jih vielli luvnie damtedh, mijjieg prövimh dejtie skaepiedidh jienebelåhkoe kultuvren jijtsh guelmien mietie. Dijjieg mijjese saakestamme trumhpistimmiekristemen bijre jih koloniaale jih daaroedehtemien bijre. Saemien kultuvrem aassjoestehtin, jih numhtie aaj saemiengiele, vätnoem jih tjeahpoem. Ibie raaktan vuejnieh dijjen ektievoete Jupmelen aahtjan jih eatnamasse. Idtjimh guarkah ihke saemien aajmoevoete aarkebiejjien barkosne vuesiehtieh. Ibie mijjieg dijjem tjelmine gaavnedadamme.

Daam mijjieg daan biejjen boejhkesjibie jih dan mietie manne Svienske gärhkoen gaavhtan aantegese birrem.

Svienske gärhkoe sjiere dæmiedimmiem utni örnedimmesne nomadskuvleste jih barkoehæhtjojste. Saemien maanah tjabrehtin fuelhkien jarsoesvoetem laehpedh jih sosiaale gaskesh tsööpkin. Gärhkoegærjatjaeliimmesne saemien nominh jarkelin daaroen nommide, jih giele-, identiteete- jih kultuvredassedimmieh sjütti.

Daam Svienske gärhkoe daan biejjen boejhkesje jih daan gaavhtan mijjieg aantegese birrebe

Svienske gärhkoe sjiere dæmiedimmiem åtneme jih goh oksem rihpestamme naeliebiolåågide. Åvtesne hearra provhkin dej auktoriteete jih faamoe siebriedahkesne ihke voebnesjidh dej tjärtediblemh jih koloniaale ussjedimmieh gusnie aaj geerve miedtelimmieh almetji vyörtegsvoetijste sjütti.

Daam Svienške gærhkoe daan biejjien boejhkesje jih daan gaavhtan mijjieh aantegese birrebe.

Åvtesne hearrah baajin saemien gaalnh tjåanghkan tjåegkedh naeliebiolåågihkeles baakoejgujmie jih aaj tjuerpieslaakan biekine. Gaalnide museumisnie tjööngħkin jih jeatjah institusjovnine, jih annje desnie aajmone, ov-almetjinie dorjeme.

Daam Svienške gærhkoe daan biejjien boejhkesje jih daan gaavhtan mijjieh aantegese birrebe

Koloniseringe gusnie Svienške gærhkoem meatan orreme, darjoeji ihke eatnemh dassin jih åvas stoerre eksplolateeringe sjidti. Joekehtsh faamoe mij sjidti, daaletje aaj saemide tsavtsa nuepiem aerpievukiej eatnemh jih jielemh vaarjelidh. Svienške gærhkoen buerie mojthesinie jienebelähkoensiebriedahke juekieji saemieh saemijste. Tsööpkemem saemien almetijistie ovmessie kategorijiste hammoedin laakem “lapp ska vara lapp” politigke, guktie daaletje aaj vaejvies ræjhtoeh saemiej gaskoeh.

Daam Svienške gærhkoe daan biejjien boejhkesje jih daan gaavhtan mijjieh aantegese birrebe

Daam mijjieh dorjeme, ibie maeh tieh jeatjahaakan darjodh. Mohte mijjieh maeh tiebe saangerdimmiem damtedh ihke mijjieh meatan orreme Sveerjen koloniaale histovrijisnie. Mijjieh maeh tiebe saangerdimmiem damtedh gosse ibie buktiehttamme, jih ov-syjhteden bijre ihke saetniesvoetem vuejnedh jih tjelmine gaavnenedidh. Goh gāarhmede biehkiem mijjieh sijhtebe boejhkesjidh mijjen moraalen diedte jih ektine vaeltedh ihke riektese jih riektesvoetese barkedh. Seamma aajmosne mijjieh sijhtebe maahtoem vuejnedh mij bætije dotkemisnie båata jih aaj staaten saetnieskommisjovne.

Initiatijve Saemien raereste Svienške gærhkosne, ektieraereste krirriejgumie Saemiedigkesne jih saemiej organisasjovnigumie jih aaj nænnoestimmien mænnan gærhkoeståvrosne jih gaajhkide luhkiegolme stifthstårvojne manne daan biejjien aantegesem birrem Svienške gærhkoen tħirr. Seammassen mijjieh laehpebe dah gaektsie luhpiedimmieh dijjide, dæj bætije luhkie jaepide. Mijjieh sijhtebe ahte mijjen gærhkoe, mij gellieh dijjeste aaj lħiħsegh, meatan sjædta skaepiedidh akten öörnegem riektesvoetine gusnie saemieh åadtjoeh dīeve reaktam damtedh goh aalkoalmetjh.

Gosse mijjieh daan biejjien aantegese birrebe ibie mijjieh moenh guktie gaatesjen dāastoejjidie. Ibie maeh tieh dijrem kr̄ievedh gäessie vaestiedimmiem vedtedh jih guktie vaestiedimmie edtja sjidtedh.

Boelhkesne mijjieh Jupmelen aehtjiem rohkelassjebe jih dijjem birresjibie ihke åadtjobe tħelmine gaavnenedidh. Ihke ibie mijjieh viħθ bāajh tħede jih fiejlieh darjoeħ. Dovne gaajhkide baajeb Jeesusistie gaajesjidh mij boelveste ihke dejtie krāavħkode tseegkedh. Dovne goh guedtieminie dejtie mah vaejviedin jih dejtie mijjesto goh miedtji vaejvide guedtieminie. Naemhtie mijjieh maeh tiebe Kristusem sinsitnieni damtijidh. Naemhtie ihke maeh tiebe ektine guevtielidie jih elmiem vuejnedh.

Daan biejjien mijjieh dijjen uvte boelvestibie, ihke Svienške gærhkoen irhkemem boejhkesjidh jih ihke daerpies sūllem åvtese vaeltedh guhkiem seamadimmie geajnosne.

(Gærhkoetjāangħkoe, biskohpigumie j.j. tħuedtjielieh/boelvestieh)

Mijjieh aantegesem birrebe Svienške gærhkoen irhkemijstie saemien almetjidi.

Sjeavohth.

(Gaatesjen jih buerkiestimmien luhpiedimmijste laehpedh)